

**Universitatea „Babeş-Bolyai”, Cluj-Napoca
Facultatea de Istorie și Filosofie
Școala Doctorală de Filosofie**

Conferința doctoranzilor

Dimensiuni inovative în cercetarea filosofică

**Conferință organizată în colaborare cu:
Departamentele de filosofie,
Centrul de Filosofie Antică și Medievală,
Centrul de Filosofie Aplicată**

vineri, 5 mai 2017

Rezumate

Ramona Nicoleta Arieșan (anul I): *Arta și reflexiile ei. Clipă și portrete în oglindă*

„Opera de artă deschide într-un fel specific ființa ființării. Pentru că de fapt în operă survine această deschidere, adică ieșirea din ascundere, adică adevărul ființării. În opera de artă, adevărul ființării s-a pus pe sine în operă. Arta este punerea-de-sine-în-operă a adevărului. Ce este însă atunci adevărul însuși ca el să se petreacă, când și când, ca artă? Ce este această punere-de-sine-în-operă?” – citat din Martin Heidegger, „Originea operei de artă”, capitolul „Lucrul și opera”

De secole întregi, arta datorită reflexiilor ei asupra umanității, a evoluat și schimbat atât lumea cât și propriile ei percepții asupra noastră și viceversa. Omul se naște apoi moare, însă pe durata întregii vieți simte nevoia, aproape constantă, de a se face văzut, auzit, etc. Sunt moduri și moduri prin care fiecare din noi se manifestă sau încearcă să se afirme, însă cred că arta este instrumentul perfect prin care putem face acest lucru.

Arta este o formă a expresiei, o formă a emoției. Nu este numai un fapt cultural. Ea poartă cu sine pasajul spre creație: „muza”. Astfel artistul este liber, indeterminat, în a-și exprima propriile dorințe și trăiri interioare. O societate trăiește într-un corp al timpului, al spiritului. Omul reprezintă arta și arta reprezintă omul. Atât la Joyce cât și la Proust, rămânem suspendați între timp și amintire. Timpul și spațiul sunt discontinue. Balzac spunea că artistul este încărcat cu o forță mesianică.

Nimic nu ne apropie sau aduce oarecum mai aproape de noi decât arta. Heidegger spunea că *„Esența artei ar fi așadar aceasta: punerea-de-sine-în-operă a adevărului ființării. Dar până acuma arta nu a avut oare de-a face doar cu frumosul și cu frumusețea, nicidecum cu adevărul? Artele care produc asemenea opere se numesc, spre deosebire de artele meșteșugărești care confecționează ustensile – arte frumoase. În artele frumoase nu arta este frumoasă, ci ele se cheamă astfel deoarece produc frumosul. Adevărul face parte din logică, în timp ce frumusețea este rezervată esteticii.”* Arta trebuie să existe. Ne interconectăm prin intermediul ei. Chiar dacă ea creează un fel de paradox care nu face altceva decât să ne câștige poate existența de mâine.

Ea însăși este un flux continuu, care nu perturbă existența noastră perpetuă, ci din contră, este constanta timpului, ducând înspre inovație, creație, apropierea celuilalt. Ea este spațiul interior și dorința din noi care străbate clipa, pornind de la percepțiile noastre, atât interioare cât și exterioare asupra unei viziuni a lumii și a propriei existențe, uneori fragmentată, alimentând descoperirea realității interioare și relativitatea percepțiilor subiective, care există în conștiința fragilității efemere în fiecare din noi. Astfel, arta nu numai că ne invită să privim lumea dintr-o perspectivă conformistă sau nonconformistă. Noi ca și spectatori sau participanți ne regăsim fie prin pictură, teatru, literatură, eliberându-ne de anumite prejudecăți și constrângeri, poate, de unele rigori impuse de societate sau

anumite culturi. Toate acestea constituie un spectacol uman, care poate defini cuprinsul clipei, nevoia afirmării de sine, convingerea că arta face parte din lumea în care trăim.

Tăcut și spontan, probabil departe de realitate, scriitorul dorește să spună ceea ce simte. Chiar dacă aceste scrieri conțin un adevăr trecător, scrierile sale reprezintă un pas înainte în procesul treptat al evoluției, proces al cărui plan numai autorul îl știe. El poate rămâne inaccesibil, tăcut, dar sigur pe sine.

Poate că toți trăim o viață împrumutată, pentru doar câteva clipe, momente, luni sau ani. Poate că tot ceea ce există e doar în imaginația noastră sau simpla conștiință care creează anumite legături posibile între noi și existența noastră. Moralitatea nu este o decizie. Nu există lărgire de sens, fără a greși. Astfel, prin artă, reflexiile ei asupra noastră pot fi unul dintre cele mai sigure moduri de comunicare interioară și exterioară, cu noi și lumea.

Adriana Bun (anul II): *Temporalitate mesianică și împlinire mesianică a limbajului*

Giorgio Agamben preia de la Wittgenstein imaginea unei muște captive într-un pahar. Există posibilitatea ca această muscă să părăsească paharul, iar primul pas pentru a-l părăsi este să vadă paharul în care se află. Oamenii sunt condamnați să se înțeleagă unul cu celălalt prin limbaj, însă, se întrebă Agamben, ce înseamnă să vezi și să expui limitele limbajului?

La fel cum istoria tinde înspre împlinirea sa mesianică, și limbajul tinde înspre împlinirea sa – limbajul pur, limba universală a comunității răscumpărate. Păcatul original, pentru care oamenii sunt alungați din Paradis, este (de)căderea limbajului, de la unul perfect transparent care se comunică pe sine, la limbajul care semnifică, la cuvântul care comunică ceva.

Fiecare limbă tinde înspre acest limbaj pur, un limbaj pe care Benjamin îl definește “the messianic end of their history”. Acest limbaj pur, cuvânt care nu spune nimic, este ceea ce fiecare limbă încearcă să spună.

Georgiana Buț (anul I): *Expoziția de artă contemporană, de la mediere la conceptualizare*

Nucleul dur al lumii artei contemporane este expoziția. Aceasta este evidența de la care pornește lucrarea de față. Într-adevăr, pentru majoritatea practicienilor din domeniul artei contemporane, fie ei artiști, curatori, galeriști sau colecționari, rolul central dobândit de expoziție – pe cât de efemeră, pe atât de influentă; pe cât de criticată, pe atât de necesară – este de netăgăduit. Expoziția pune în mișcare resurse uriașe din partea instituțiilor de artă contemporană, inclusiv dacă ne referim la muzeu, a cărui activitate principală nu mai este aceea de a construi și îngriji o colecție, ci de a monta expoziții temporare.

Apariția relativ recentă a studiilor expoziționale este mărturia conștientizării poziției centrale pe care o deține expoziția în lumea artei, pe de o parte, și în istoria artei, pe de altă parte. Este vorba atât de o (auto)reflexivitate caracteristică practicilor artistice și curatoriale contemporane, dar și de o redescoperire a impactului expunerii asupra sensului artei în istoria ei. Așadar, studiul expoziției nu este restrâns la cercetătorii specializați în curatoriat sau muzeologie, ci devine un subiect de interes și pentru istorici de artă precum David Carrier, autorul lucrării *Museum Skepticism*. În studiul *The Art Museum of Today* (2011) autorul argumentează că istoricii de artă au de învățat enorm din studiul instalațiilor expoziționale și a transformării esteticii expoziționale, o cunoaștere care este complementară analizei obiectului de artă și a creatorului său în mod izolat, autonom. Aceeași preocupare poate fi regăsită și la autori precum Brian O’Doherty și al său (clasic) eseu *Inside the White Cube: The Ideology of the Gallery Space* (1986), Mary Anne Staniszewski (*The Power of Display: A History of Exhibition Installations at the Museum of Modern Art*, 1998), Ivan Gaskell (*Vermeer’s Wager*, 2000), Bruce Altshuler (*Exhibitions That Made Art History*, 2008) și Charlotte Klonk (*Spaces of Experience: Art Gallery Interiors from 1800 to 2000*, 2009), pentru a aminti doar câteva lucrări de referință.

Studiul de față fructifică cunoașterea dobândită în ultimii ani în istoria expozițiilor, studiile expoziționale și, mai precis, în ce privește evoluția stilisticii expoziționale văzută prin modul de tratare a spațiului expozițional, prin instalație, design și arhitectură. Acesta reiterează „valoarea estetică” oferită de curator prin selecție, contextualizare, mediere și instalație (Rossen Ventizislavov, 2014, 2016), analizează rolul jucat de instalație (și nu doar de selecție) în procesul de mediere/contextualizare și *meaning making*, pentru a se concentra apoi pe cel al conceptualizării.

Slava Caramete (anul I): *Articulații psihanalitice ale stării de excepție*

O lectură psihanalitică a teoriei stării de excepție ne dezvăluie mecanismele escamotate ale unei politici inautentice, în care se impun „mijloace fără scop”, ne semnaleză simptomatologia societății nevrotice în care trăim și ne oferă speranța unei recuperări axiologice în urma travaliului de descifrare a simbolurilor sociale atașate dezordinii debilitante pe care o traversăm.

Dacă psihanaliza propune regăsirea discursului autentic, în care fiecare se ascultă pe sine până la limita uimirii, declanșând astfel sensibilitatea pentru completețe, pentru integrarea sanogenă a eului, politica ar trebui să se supună aceluiași demers recuperator. „Transferul” - de sorginte psihanalitică - necesar pentru ieșirea din mecanismul debilitant al stării de excepție nu înseamnă, însă, în acest caz, coagularea afectivă și investirea ei alienantă într-o persoană sau instituție juridico-politică oarecare, ci trans-punere retroiectivă, încredere în vocația dialogului edificator de sine prin intermediul nemediat al Celuilalt. Or, un dialog autentic presupune recunoașterea și acceptarea Celuilalt ca egal, plasarea pe aceeași orbită în jurul unei idei constructive, surprinderea fulgurantă a indicibilului în gesturile comune, ludice, sanctificatoare. Politica viitoare va fi evenimentul exemplar și recurent al acestei întâlniri de vocație sau nu va fi deloc.

Maria Ciurchea Barbu (anul III): *O scurtă evaluare a argumentelor în favoarea toleranței*

Într-o serie de lucrări ce analizează principalele argumente care au marcat dezvoltarea ideii de toleranță în gândirea occidentală, Edwin Curley caută să găsească cel mai puternic caz în favoarea toleranței. În sensul acesta, Curley consideră că este necesară o bună măsură de scepticism care ar submina autoritatea oricărei religii exclusiviste, în mod particular a creștinismului, deoarece exclusivismul este „cea mai plauzibilă motivație pentru persecuție”.

Scopul lucrării de față este de a răspunde acestei prejudecăți, nu rar întâlnită, despre legătura inevitabilă dintre credințele revelate și intoleranță. În sensul acesta, lucrarea de față își propune să prezinte câteva argumente menite să arate că nu este nevoie de eradicarea pretenției de adevăr exclusivist pentru a ajunge la toleranță. În primul rând, așa cum explică Clouser, nu adevărul ne face intoleranți, ci ceea ce facem cu el. În al doilea rând, pretenția necesității scepticismului pentru fundamentarea toleranței se face vinovată de același exclusivism pe care îl critică. Adăugând la aceasta faptul că a plăti cu adevărul pentru pace este o soluție ce dovedește o înțelegere superficială a fenomenului religios, se poate concluziona că nu există un caz al toleranței care ar putea fi universal acceptat. În schimb, este nevoie de argumente care să se poată înscrie în interiorul unui sistem de credințe vizat, în loc să caute subminarea acestuia.

Daniel Coman (anul III): *Sancti non canonizati, quorum doctrina non minus videtur esse authentica – tipologii de lectură a operei anselmiene în Comentariile la Sentințe din secolul al 14-lea*

Infuzia lui Anselm în mediul teologic universitar al Evului Mediu a avut loc în trei etape majore care corespund fiecare câte unei perioade esențiale din istoria evoluției universității medievale. Prima etapă coincide chiar cu momentul apariției universității din Paris și este reprezentată de sosirea englezului Alexander de Hales pe continent. Cea de-a doua are drept protagonist un alt teolog englez, franciscanul Duns Scotus, care la sfârșitul secolului al 13-lea vine să studieze teologia la facultatea de teologie din Paris, care era deja familiarizată cu opera anselmiană. Ultima etapă are loc în momentul „liberalizării” educației universitare manifestată prin înființarea unor noi universități în Europa centrală și de est. De această dată, promotorul nu mai este o persoană, ci o atitudine vis-a-vis de textele autoritative, cunoscută în cercetarea actuală drept *atitudine istorico-critică*. În funcție de aceste trei secvențe, voi arăta că în comentariile la *Sentințe* din secolul al 14-lea pot fi identificate mai multe moduri de a accesa și a lectura scrierile anselmiene. Defalcarea acestor tipologii de lectură este utilă atât în privința stabilirii influenței și rolului jucat de opera anselmiană în dezvoltarea teologiei filosofice din ultima perioadă a scolasticii, cât și în precizarea funcției unui text de autoritate în structura argumentativă a unor teze: argument de autoritate, respectiv martor al ortodoxiei unui punct de vedere propriu sentențiarului.

Anamaria Lorena Cozneac (anul II): *Conceptul de mindfulness în context filosofic, religios și științific*

În această conferință voi prezenta conceptul de mindfulness din trei perspective diferite, ca studiu interdisciplinar între filosofie, religie și psihologie și modul în care acestea trei pot contribui la o înțelegere mai bună a fenomenului în prezent.

Mindfulness ca reducere fenomenologică a lui Husserl, este o suspendare a atitudinii naturale, în urma căreia individului îi revine fluxul mental cu cogitațiile sale.

Mindfulness ca tehnică de meditație din budism, ca direcționare a atenției în momentul prezent prin eliberarea de fluxul mental, este folosită pentru auto-cunoaștere și evoluție spirituală.

Mindfulness ca terapie în context terapeutic, în interiorul psihologiei, prin studii științifice, este un adiacent la tehnicile clasice ale psihoterapiei, având în principal rol de auto-observare și relaxare.

Anton Crișan (g1): *Hegel și istoria hermeneuticii*

Există o anomalie de lungă durată a investigațiilor consacrate dezvoltării istorice a hermeneuticii. În ciuda faptului că personalitatea îndeobște recunoscută ca fiind cea mai reprezentativă în cadrul respectivului curent intelectual, în speță Hans-Georg Gadamer, a susținut în nenumărate rânduri ideea conform căreia propria sa hermeneutică filosofică își trage seva din gândirea lui Hegel, locul rezervat autorului *Fenomenologiei spiritului* în istoria hermeneuticii continuă să rămână neprecizat. Abia de curând am putut asista la publicarea unui compendiu dedicat inițierii în hermeneutică în care o poziție centrală să îi fie alocată figurii lui Hegel. Astfel, pornind de la intervenția lui Gadamer, și luând în considerare și alte câteva discuții desfășurate ulterior, lucrarea de față își propune să contribuie la schițarea unui posibil profil al locului ocupat de către Hegel în istoria hermeneuticii.

Emilia Faur (anul I): *Avangarda artistică și literară românească – de la subversiune artistică la subversiune politică?*

Pornind de la contextul socio-cultural românesc, ne-am propus ca, în cercetarea doctorală, să analizăm dimensiunea politică a avangardelor artistice și literare românești. În vederea realizării unei atare analize, am vrea să atingem patru puncte, pe care le exemplificăm apelând la două problematice specifice: recunoaștere și finanțare. Cele patru puncte vizează: democratizarea puterii (analiza discursului avangardelor); activismul politic și social (implicarea socio-politică a avangardelor; trecerea de la „artă pentru artă” la artă pentru „viață”; aderarea la cauze sociale; intrarea artei în câmpul de producție); apartenența și (in)dependența (recunoașterea de către grupul artistic și în spațiul european) și criza „tradiției” (problema împrumutului cultural; disputa tradiționalism-avangardism; soluții în depășirea statutului marginal).

Astfel, vorbind de recunoaștere, vom face trimitere la cele trei instanțe cărora i se adresează: masele, ca nou element critic care face posibilă democratizarea puterii (atitudinea aristocratică a avangardelor românești; planul de educare a maselor; angajamentul social); fața de grup (atitudinea politică ca și criteriu de apartenență la grup) și în spațiul european (depășirea statutului marginal). Vorbind de finanțare, vom avea în vedere încercarea de eliminare a influenței monetare burgheze (monopolizarea pieței) și despre influența pe care, se presupune, a avut-o sponsorizarea revistelor de către părți interesate, în propagarea ideilor politice (criza financiară a revistelor și fondurile primite; propaganda „deghizată”; suspendarea revistelor; acuza de partizanat politic; disputa *Contemporanul-unu*).

În final, vom observa că, în cazul avangardei românești, nu e vorba de un simplu protest estetic și de revoluționare a formelor artistice de reprezentare. Că este resimțită realmente o nevoie de a trece de la protestul estetic la cel politic și că dimensiunea politică a avangardei românești, omisă cu bună-știință sau din necesitate de către critica literară românească, nu poate fi trecută cu vederea atâta timp cât vrem să ne conturăm o perspectivă cât mai veridică asupra acesteia.

Oana Corina Filip (anul II): *Despre prietenie: între Cicero și Ioan de Salisbury*

În cadrul *Policraticusului*, Ioan de Salisbury împarte interacțiunile umane între prietenie și lingușeală. Diferența dintre cele două e dată de conformitatea interacțiunii cu adevărul sau lipsa acesteia

conformității. Singurul context în care linguşeala este admisă în viziunea lui Salisbury este în relațiile cu tiranul, care nu e capabil să accepte adevărul. Definiția prieteniei pare mai degrabă una filosofică decât creștină, dat fiind faptul că admite excepții. Mai mult, este vorba despre prietenie într-un context politic, cu rolul de a îmbunătăți societatea. Toate aceste trăsături indică o filiație ciceroniană, cel puțin aparentă. Apare întrebarea: Este prietenia pentru Ioan de Salisbury una ciceroniană, una creștină, sau de o altă inspirație?

Marcel Vasile Holunga(anul I): *Aspecte filosofice ale agresivității*

Agresivitatea ține de voință și de libertate. Câmpul de studiu al agresivității, punctul de plecare, este voința care este liberă, altfel încât libertatea constituie substanța și determinația.

Frecvent agresorii, criminalii, infractorii se tratează ca un grup omogen, creându-se impresia că toți sunt la fel. Omuciderile sunt tratate laolaltă pur și simplu pentru că au același punct comun final, uciderea. Nevoia de date observabile și dorința oamenilor de a anticipa violența prin metode obiective au dus la situația în care nu se pune accent pe înțelegerea rolului jucat de factorii interni care țin de filosofia și psihicul individului.

Lumea internă a individului este în esență o realitate psihică formată din reprezentări, pulsuni, imagini și obiecte mentale care nu țin de criminalitate, judecare, condamnare sau executarea unei pedepse, ci țin de concepția de viață, filosofie și nu în ultimul rând de psihicul individului, toate acestea din urmă fiind indispensabile între ele.

Fără cunoașterea factorilor interni individuali nu vom fi capabili să înțelegem în totalitate aspectele privind modul de acțiune a societății cu privire la acești indivizi. Violența, agresiunea, în înțeles psihologic, infracțiunea din punctul de vedere al științelor penale, sunt definite (una dintre definiții) în special de actul fizic și de intenția distructivă a individului, intenție conștientă sau inconștientă. Violența, agresiunea, infracțiunea au un final tangibil fizic, ce se imprimă pregnant asupra realității externe.

Întreaga existență a omului se desfășoară între cele două imperative existențiale ce au ca rezultat manifestările erotice și cele ale agresivității văzute drept „dorințe” de a transforma viața în moarte. Instinctul morții și cel al vieții dau naștere la polaritatea dintre iubire și ură. Instinctul de distrugere este precursorul sentimentului de ură care nu se poate manifesta întotdeauna în exteriorul ființei umane deoarece instanța critică a Eului acționează asemenea unei bariere în exprimarea liberă a pulsionilor distructive. Cenzura Eului în fața instinctelor thanatice aruncă dorința de moarte în fenomenul de refulare. Toate acțiunile umane vor fi supuse influențelor externe și, prin urmare, contingente. Prin contrast, în virtutea autonomiei voinței, datoria veritabilă poruncește cu forța necesității raționale, chiar și în detrimentul propriei ființe.

Supun atenției relația dintre realitatea internă și realitatea externă a individului. Oricât am lua în considerare realitatea internă a individului și cauzele interne care au condus la comiterea actului de violență, agresiune, infracțiune, realitatea externă va fi totdeauna vizibilă în fundal.

Criminalistica, judecarea, condamnarea și executarea pedepsei ca și atribute a societății nu țin cont de toți factorii interni ai individului, doar de o parte dintre aceștia și nu în totalitatea lor complexă și interdeterminată. Printre puținele elemente interne care țin de individ (poate chiar singurul) de care se ține cont este discernământul. Acest element care ține de factorul intern, are o anumită în importanță în cadrul științelor penale, dar nu este suficient într-o epocă modernă, în care individul și acțiunile sale sunt studiate din punct de vedere al filosofiei și al psihicului.

Cristina Horotan (anul I) *Probleme și metode în editarea și comentarea Prologului la Întrebările privind Cartea Sentințelor ale lui Iacobus de Spinalo (aprox. 1349)*

Tema comunicării noastre o constituie studiul comparativ a două manuscrise (Koln, ms. 175, ff. 79-94 și Madrid, ms. 58, ff. 107-122) atribuite lui Iacobus de Spinalo, magistrul franciscan din secolul al XIV-lea. Ambele manuscrise, în care autorul încearcă să răspundă la întrebarea principală, și anume dacă teologia este necesară călătorului prin lume pentru a dobândi binele și pentru a evita răul, conțin de fapt versiuni ale unui *Prolog la Întrebările privind Cartea Sentințelor de Petrus Lombardus*. Diferențele dintre cele două versiuni, mergând de la preferința pentru un anumit cuvânt sau pentru sinonimul său până la paragrafe sau pagini întregi prezente într-o versiune și absente din cealaltă, precum și greșelile de copisti, conduc la următoarele concluzii: 1. versiunile studiate au avut ca sursă

modele diferite, astfel încât putem presupune o răspândire largă a *Prologului*, cel puțin în sec. al XIV-lea. 2. *Prologul* a fost reeditat și modificat de către autor într-un anumit interval de timp. Datele despre autor, și referințele la el, puține, provin din *Chartularul* de la Paris, din manuscrisele existente și din cataloagele colecțiilor, precum și din citările unor contemporani sau succesori; astfel încât cercetarea de față urmărește să reconstituie o cronologie relativă pentru textele prezente și modelele lor, și să stabilească sursele implicite ale autorului.

Vlad Ile (anul I): *Teoria despre suppositio la Petrus Hispanus și William Ockham*

În ciuda unor rezerve critice întâlnite la autori precum Alain de Libera și Catarina Dutilh Novaes, teoria medievală despre *suppositio*, din interiorul logicii terministe, este considerată, fie implicit, fie explicit, o teorie a referinței. Pentru ca această echivalare să fie posibilă, trebuie să ne asigurăm de plauzibilitatea a două ipoteze. Prima, unitatea conceptului și univocitatea termenului de *referință*: în interiorul diverselor teorii contemporane ale limbajului, putem identifica o definiție comună a referinței, care să tranșeze diferențele specifice ale fiecărei teorii în parte. A doua, unitatea conceptului și univocitatea termenului de *suppositio*: în interiorul logicii medievale terministe putem identifica mai multe teorii ale lui *suppositio* care pot fi cuprinse printr-o definiție comună.

Cercetarea de față își propune să exploreze a doua ipoteză. În acest scop va analiza teoria despre *suppositio* la doi autori din cadrul a două tradiții diferite, Petrus Hispanus și William Ockham. Dacă în ciuda perspectivelor diferite asupra limbajului (una considerată a fi realistă iar cealaltă nominalistă) putem identifica o accepție comună asupra conceptului de *suppositio*, atunci avem un motiv în plus pentru susținerea plauzibilității celei de a doua ipoteze.

Teodora Adriana Irimciuc (anul II): *Despre iubire și individuație în scrierile cioraniene*

Prezentarea de față urmărește rădăcinile și principalele elemente definitorii ale iubirii, ca temă filosofică, în cadrul biografiei și scrierilor cioraniene, accentul fiind pus pe articolul *Revelațiile durerii*. Acesta din urmă a fost publicat în iarna anului 1933, înainte ca Cioran să fi absolvit Facultatea de Litere și Filosofie din București. Este interesant de observat cum tema iubirii este dezbătută pe larg în articolul mai sus menționat și, mai mult decât atât, este pusă în relație cu *principium individuationis*. Iubirea devine pentru tânărul gânditor un fel de leac pentru individuație, cât și pentru singurătate, așa cum avea să scrie un an mai târziu în *Pe culmile disperării*. Entuziasmul iubirii este analizat în paralel cu întinericul singurătății în care se afla Cioran la momentul scrierii articolului *Revelațiile durerii*, fapt ce reiese din paginile de jurnal ori din corespondența sa din acea vreme. Dezamăgirile de natură intimă din acea perioadă l-au determinat pe filosof, cu siguranță, să se folosească de scris în scopuri terapeutice. Având în vedere pasiunea cu care tânărul Cioran a abordat această temă cât și importanța atribuită Erosului ca element cheie în descoperirea misterului vieții, iubirea constituie, cu adevărat, un element important în înțelegerea filosofiei cioraniene.

Claudia Marta (anul I): *Clar, distinct, dar pentru cine? Deleuze și critica rațiunii suficiente din Diferență și repetiție*

Ontologia deleuziană este de obicei abordată în mod negativ. Cel mai adesea se afirmă că Deleuze nu se poate compara cu Platon, că preferă imanența în locul transcendenței, multiplul față de unu, diferența mai degrabă decât identitatea, rizomul și nu arborele. Toate acestea sunt adevărate, dar cea mai constantă elaborare a ontologiei sale îl are în vizer mai curând pe Kant, a cărui „revoluție copernicană” trebuie întregită, după cum o afirmă și el în mai multe rânduri. Lucrarea pe care urmează să o prezint face o scurtătură către inima acestei întreprinderi și încearcă să demaște niște presuposiții arhitectonice și fenomenologice pe care Deleuze le-a conceput în *Diferență și repetiție*. Mă voi concentra mai ales asupra capitolelor III și IV, „Imaginea gândirii” și „Sinteza ideatică a diferenței”, întrucât cele două servesc cel mai bine gândirea unei noi ontologii a diferenței, infinitului, a subiectivității, a Ideii, reprezentării ș.a.

Preliminar, trebuie spus că proiectul modernității a fost acela de a surprinde infinitul. De aceea, în cea mai mare parte, gândirea s-a concentrat să caute limitele finitudinii noastre din prea mult „respect” pentru acest vast și vag indeterminat, și să plaseze rațiunea pe calea ei „suficientă”. Numai Kant a reușit, asumând tocmai prioritatea finitudinii prin proiectul arhitectonicii, să conceapă infinitul într-un mod, să îi spunem „secular” și să îi redea adevărata transcendentalitate, tocmai ca depășire a

finitudinii către infinit. Ceea ce a început de aici, ontologic vorbind, a fost preeminența dis-armoniei (pre-stabilite, în termeni deleuzieni) în realitate și fundamentarea caracterului schematic al cunoașterii noastre. Dacă ele mai pot opera clar și distinct conform unei rațiuni suficiente este proiectul pe care Kant a încercat să îl justifice. Exact în acest punct nevralgic încearcă Deleuze să se insereze cu a sa critică a reprezentării, și o face printr-o sinteză a diferenței înseși la nivelul Ideii. Voi face trecerea de la presupuziția de indeterminare a conceptului la determinarea sa cvasi-empirică și voi încerca să explicitez conceptul „sintezei” astfel încât să putem înțelege de ce ține atât de mult Deleuze să ofere un model genetic, și nu legislativ-kantian, al cunoașterii.

De la clar și distinct trebuie să ajungem la a concepe Ideea ca pe ceva obscur și distinct, asemenea unei „probleme” care este, pentru noi, condiția explicită pentru o ontologie în sens deleuzian. În fine, rămâne această întrebare a unui „cui?” se adresează toate acestea, care dă prilejul să configurăm o minimă schemă a subiectivității la Deleuze.

Andra Mavropol (anul III): *Joc și ritual – aspecte ontologice ale fotografiei*

Pornind de la afirmația lui Sergei Eisenstein că obiectivitatea fotografiei nu este atât de arbitrară pe cât se crede, ci ceea ce apare în imagine este rezultatul unor distorsiuni fie de ordin tehnic, fie sunt cauzate de intervenția fotografului, lucrarea de față își propune să analizeze modul în care transpunerea realității în imagine este construită. Această construcție presupune un proces creativ în care sunt implicați fotograful, modelul și spectatorul. Astfel, pretenția de obiectivitate a fotografiei este doar o presupunere și nu un dat, nefiind înscrisă în ontologia ei.

Pe filiera ontologiei lui André Bazin focusul lucrării se îndreaptă către o analiză a aspectului ritualic al artei fotografice, contrar conceptualizării aurei la Benjamin, ce implică, la rândul său, un proces de construire a realității prin joc.

Paul Mercier (anul II): *Oblicitatea în filosofie. Mișcare și metaforă oblică de la Dionisie la Pierre Boutang*

Prezentarea mea are ca și scop de redescoperirea unui concept uitat în istoria filosofiei moderne, dar care își are locul propriu într-una dintre cele trei mișcări ale contemplației, alături de circularitate și linearitate: oblicitatea.

După expunerea tezei oblicității la scolastici (dar pornită de Dionisie mai înainte) propun să arăt în ce măsură mișcarea oblică corespunde timpului eontic (din *Aion* în greacă), adică un altceva-decât-timp aflat între durată și eternitate. Putem găsi schița unei astfel de teorii și la un filosof precum Boutang, în secolul al XX-lea, a căror fundamente propun să fie discutate în această conferință, deoarece aceste fundamente se îndepărtează într-o mare măsură de concepția scolasticilor. Mai degrabă regăsim aici o linie filosofică diferită, începând cu Kierkegaard, preluată apoi de J. Wahl și de G. Marcel, desăvârșită de P. Boutang.

Monica Pop (anul II): *Atotprezență și parusie (παρουσία) în Enneada a VI-a*

Enneada a VI-a este cheia care deschide universul plotinian. Aici se întemeiază și se ordonează realitatea inteligibilă. Se întemeiază printr-o atotprezență (Unul) învăluită în mister și se ordonează printr-o prezență (Intelect). Deși Porfir a ordonat cele șase *Enneade* pornind de la multiplu către simplu, odată ce intrăm în arealul ultimei *Enneade* suntem puși în posibilitatea unei noi perspective de abordare. Pentru a înțelege cosmologia plotiniană trebuie să se producă o lectură răsturnată. Mai exact, dacă la Platon cosmogonia este una de jos în sus, în cazul lui Plotin este tocmai invers. Mai mult decât atât, dacă la Platon cosmogonia este *systasis* adică o aducere în ordine a elementelor care nu se aflau în ordine, la Plotin aveam de-a face cu *apostasis*, adică cu o separare dianoetică succesivă de un anume Principiu sau și mai corect de Arche-Principiu. Separarea pare cel puțin paradoxală de vreme ce intelectul, ca prima și cea mai perfectă emanație de după Principiu nu are un statut de sine stătător și nu funcționează de unul singur, după legi proprii, dar cu toate acestea se supune unei oarecare degradări de ordin ontologic. În plus, Intelectul nu rămâne și nu-și este autosuficient așa cum se întâmplă cu Unul, ci generează o altă realitate activă și dinamică: sufletul. Ne aflăm în fața a două aspecte importante: triada (alcătuită din cele trei ipostaze) și/sau diada indefinită (separată de Principiu, dar depinzând de el). Oricum le-am studia centralismul gândirii plotiniene va fi inevitabil același: Unul. În jurul Unului gravitează toate, de la el își iau existența toate câte urmează,

către el tind să se întoarcă toate câte sunt. Problema cea mai importantă pe care o ridică studiul cosmologiei plotiniene este legată de felul în care ceea ce este simplu, negenerat și necuprins cu mintea, generează multiplul, diversul. Aici intervine meritul *Enneadei* a VI-a care identifică și analizează pe îndelete acest aspect. Firește că germeni de cosmologie avem chiar începând cu II 1 unde Plotin face exegeza cosmogoniei platoniciene. Dacă cosmogonia caută originea multiplului în surse fizice sau metafizice, cosmologia plotiniană vine și explică diversitatea nenumărată a lumii nemateriale într-un mod ordonat. Cosmologia lui Plotin începe astfel, acolo unde se încheie cosmogonia din *Timaios*.

Mircea Morariu (anul II): *Gilles Deleuze: considerații istorice și metodologice*

Opera filosofică a lui Gilles Deleuze ne invită să reflectăm atât asupra legăturii dintre filosofie și istoria filosofiei, cât și asupra problemei interpretării în genere. Abordarea lui Deleuze este una care privilegiază creativitatea și survenirea noului mai degrabă decât fidelitatea restrictivă față de intenția autorilor interpretați. În consecință, survin numeroase întrebări ținând de felul în care filosofia lui Deleuze ar trebui interpretată la rândul său. Astfel de probleme se adaugă celor inerente devenirii oricărei opere filosofice, acestea din urmă fiind la rândul lor cu atât mai pronunțate în cazul unei filosofii a devenirii ca atare. Și-au făcut apariția numeroase direcții de cercetare datorită complexității problemelor deleuziene, precum și datorită deschiderilor filosofiei deleuziene spre de alte discipline, iar o evidențiere a ținutelor și rezultatelor acestora constituie în sine o abordare productivă.

Liviu Pripon (anul I): *Descrierea morfologică a tipului de organism cultural corespondent Colecției Muzeale Ornitologice*

Urmărind organizarea în timp a unei Colecții Ornitologice și interpretând statistic fluxul de piese care au intrat și ieșit din aceasta, am putut construi un model care trasează o corespondență între acest tip de colecție și un organism biologic. În acest proces am realizat o construcție vizuală a colecției privită ca un organism cultural, ajungând de la un ansamblu de piese la o formă propriu-zisă. În studiul de față încercăm să clarificăm poziția acestei forme și contextul în care ea poate fi descrisă. Ideea de organism cultural poate fi regăsită parțial și în lucrările antropologului Leo Frobenius care privește cultura ca pe un organism biologic, studii ce argumentează propria noastră viziune despre modelarea colecției muzeale sub un astfel de aspect. Ne vom concentra atenția asupra „învelișului” organismului, formă pe care o propunem, realizând o paralelă între aceasta și membrana celulară, atât în ceea ce privește construcția cât și funcționalitatea sa. Miza este reprezentată de a putea descrie conformația „învelișului” în context cultural (nu material), realizând de fapt un studiu de morfologie a culturii. Această conformație este discutată în parametrii culturali și în afara imaginii ca proiecție a unui obiect material bine definit. Vom încerca să expunem distincția între această conformație și cea a unei suprafețe fizice, evidențiind totodată componenta temporală care determină în această situație o cu totul altă formă decât în cazul obiectelor reprezentate de o stabilitate, fixitatea, care ar permite construirea unei imagini morfologice clasice. Descrierea nu vrea să evidențieze aparatele corespondente în spațiul muzeal celor ce constituie organismele biologice. Totuși va prezenta și un astfel de paralelism cu scopul de a reliefa organizarea organismului cultural ca sistem funcțional complex și asemănător celui biologic. Rezultatul acestei lucrări vrea să propună un tip diferit de spațiu și compoziție (consistență). Elementul de compoziție a formei în cazul organismului cultural este mișcarea iar descrierea morfologică se va concentra pe forma de mișcare specifică acestuia, o formă de mișcare diferită de cea a materiei.

Alexandru Vasile Sava (anul III): *Diferența ca timp*

Comunicarea urmărește să evidențieze cum anume diferitele conceptualizări ale diferenței stau la baza abordărilor post-structuraliste asupra ontologiei timpului. Noua perspectivă asupra diferenței, gândită ca despărțire atât față de logica identității, cât și față de prezență și reprezentare, implică un alt tip de gândire a timpului, independent de spațiu (ceea ce filosoful italian Antonio Negri numea „spatializarea timpului”). Coordonatele principale ale acestei analize vor fi ontologia diferenței lui Gilles Deleuze și critica metafizicii la Jacques Derrida. Scopul urmărit este de a folosi noțiunea diferenței-în-sine în descrierea unei temporalități a cărei coerență conceptuală nu depinde de referințe spațiale, și astfel poate servi drept fundamentul unei ontologii cu un cadru conceptual crono-centric.

Raluca Marinela Silaghi (g1): *Teoria intersubiectivității la Alfred Schutz*

Lumea cotidiană este axată pe intersubiectivitate, pe interacțiunile sociale dintre membrii comunității, care trăiesc în comun, unii alături de ceilalți, întreprinzând numeroase activități de interrelaționare și împărtășind același timp (prezentul viu) și același spațiu. Relația dintre indivizi poate avea diferite grade de apropiere/spontaneitate (pe care le regăsim în experiența proprie asupra altui sine din cadrul relației de tipul *Noi*) sau de depărtare (pe care le regăsim în experiența proprie asupra contemporanului meu din relația de tipul *Alții*, cu care împărtășesc același timp, însă nu și același spațiu).

Fiecare membru al societății își orientează viața spre celălalt, acesta din urmă putând fi privit ca un individ semnificativ pentru propria existență sau ca un simplu contemporan. Orientarea către celălalt reprezintă o caracteristică a conștiinței subiective specifice fiecărui individ, care stă în centrul interacțiunilor sociale față-în-față dintre membrii comunității. Aceasta poate fi unilaterală (eu mă întorc spre celălalt, însă acesta îmi ignoră prezența) sau reciprocă (ambii indivizi se întorc unul către celălalt și se recunosc ca subiecți). Orientarea unilaterală apare în cadrul interacțiunilor față-în-față în care doar unul dintre partenerii de dialog ia în considerare prezența celuilalt, îl recunoaște ca subiect, este orientat spre acesta. Orientarea reciprocă este specifică relației dialogale de tipul *Noi*, a cărei stabilitate este dată de conștientizarea și acceptarea existenței celuilalt ca subiect, ca persoană care coexistă cu mine în același timp și același spațiu, ca o entitate asemenea mie căreia i-am acordat încredere și de siguranța asupra modului în care celălalt ca partener de dialog este orientat spre mine.

Andreea-Iulia Someșan (anul I): *Directivile anticipate – un punct de cotitură*

Directivile anticipate sau *Testamentele de viață* au apărut în spațiul medical ca o formă de prezervare a demnității umane pentru momentul în care persoana ar putea fi incapabilă să-și mai exprime doleanțele, fiind de la începuturile lor în strânsă corelație cu problema eutanasiei. Astfel, acestea vizează, îndeosebi, întreruperea acelor medicații sau proceduri medicale care au ca scop prelungirea vieții în contextul în care se consideră că nu mai merită să fie trăită. Implementarea acestor documente pune în multe situații în dilemă atât pacienții care au luat deja la cunoștință despre posibilitatea întocmirii acestora, cât și cadrele medicale care, cu trecerea timpului, reușesc să pună la dispoziție noi alternative de gestiune medicală a cazului. O problemă primordială cu care se confruntă pacientul este – care ar fi contextul în care viața într-adevăr nu mai merită să fie trăită? În timp ce sistemul medical este pus în situația de alege între a-și menține, într-un anumit grad, grija față de pacient sau de a-l destina unui abandon complet. Totuși, noile tehnologii și tratamente medicale ne aduc în situația unei continue redefiniri a conceptului de „viață ce nu mai merită trăită” și care să impună o conduită ce are ca rezultat direct decesul. Prin urmare, astăzi ne aflăm în situația unei nevoi evidente de revizuire a ideii de „directivă anticipată”, extinzând sensul acesteia de la dualitatea vreau să trăiesc sau nu la nuanțări ale modului în care vreau să trăiesc și ce fel de îngrijiri medicale doresc să primesc în momentul în care nu voi mai fi capabil să decid. Așadar, o reformulare a testamentului de viață va putea duce la o planificare, nu doar a situațiilor în care viața nu pare să mai merite a fi trăită, ci și a contextelor cronice de boli neuro-degenerative, spre exemplu, în care pacientul încă ar mai putea să se bucure de ani de viață, prezervându-se în același timp ideea de *demnitate a persoanei*.

Mădălina Surducan (anul II): *Elemente vegetale în arta contemporană – postumanism, ecologism, trend?*

Prezența plantelor decorative în arta contemporană oferă indicii atât asupra paradigmei socio-culturale dominante cât și a tendințelor asociate acesteia în ceea ce privește o posibilă renunțare la perspectiva antropocentristă. „Lumea vegetală” a fost mereu prezentă în reprezentările artistice, raportarea artiștilor la aceasta oferind informații despre paradigmele dominante ale fiecărei epoci și diferențele specifice în cadrul acestora. În această lucrare, ne propunem să chestionăm motivul plantelor decorative în arta contemporană și să identificăm atât posibile tendințe, precum și existența unei posibile dimensiuni etice și chiar militante în arta contemporană, asociate ecologismului. Împreună cu exemple ce țin de lumea artei vom analiza și tendințele locale în ceea ce privește prezența plantelor decorative.

Adrian Șerban (anul II): Teoria intelectului la Albert cel Mare. Cadrul istoric al elaborării și posibilele ei influențe asupra filosofiei ulterioare

Despre teoria intelectului a lui Albert cel Mare (1200-1280), figură de prim-plan a scolasticii aflate la momentul ei de vârf în secolul al XIII-lea, s-a putut spune că reprezintă „încununarea filosofiei sale, pentru că adună, sintetizează sau, și mai bine spus, focalizează psihologia, etica și teologia peripatetismului”¹. Într-adevăr, încununare și totodată punct nodal, teoria intelectului și antropologia pe care Albert cel Mare o edifică în baza ei constituie în această perspectivă calea privilegiată de acces la înțelegerea unei opere filosofice și teologice ample și polimorfe. Mai mult, dată fiind acuzația care i-a fost adusă nu rareori și, în mare măsură, pe nedrept operei albertiene că îi lipsește dimensiunea de sinteză, fiind mai degrabă un conglomerat, altfel foarte erudit, de varii elemente preluate, expuse și comentate de autor din filosofia greco-arabă, această teorie a intelectului are între altele meritul că vădește, așa cum argumentează Henryk Anzulewicz², caracterul unei dezvoltări sistematice dacă e urmărită diacronic pe parcursul constituirii operei lui Albert.

După această necesară delimitare și argumentare a punctului de pornire, comunicarea face o prezentare succintă a multiplelor aspecte pe care le comportă această vastă temă de cercetare, cadrul istoric al elaborării concepției lui Albert asupra intelectului și inteligibilului și posibilele influențe ale acestei concepții asupra filosofiei ulterioare. Mizele unei astfel de cercetări fundamentale în domeniul filosofiei vor rezulta cât se poate de limpede chiar și numai din indicarea principalelor ei jaloane în cadrul comunicării. Mai mult, rezultatele unei astfel de cercetări se pot dovedi extrem de fertile în analiza raporturilor pe care teoria albertiană și, mai larg, medievală a intelectului le întreține cu cea mai recentă ramură a filosofiei analitice contemporane, filosofia minții. Căci comunicarea pornește de la premisa rezonabilă că, prin natura obiectului ei și spre deosebire de, să zicem, filosofia naturală, teoria intelectului și inteligibilului e tocmai acea parte a filosofiei medievale susceptibilă să își mențină integral relevanța pentru filosofia contemporană. Iar pentru cercetarea noastră avansăm ipoteza că, în varii forme, direct sau indirect, adeseori fără conștiința acestui fapt, această teorie medievală și, în speță, albertiană a intelectului și inteligibilului a influențat mai profund decât se presupune filosofia modernă și contemporană, în ciuda cezurii atât de des invocate între cele două.

Punctele centrale ale comunicării le constituie analiza succintă a doctrinei treptelor intelectului, un punct forte al albertismului, alături de altele cunoscute și, poate, de unele ce n-au fost încă îndeajuns cercetate, apoi a diversității genurilor sufletului, respectiv sufletul vegetativ, cel senzitiv și cel intelectual, după cum le clasificase încă Aristotel, și, nu în cele din urmă, analiza celor trei tipuri de universal, *ante rem*, *in re* și *post rem*, soluție clasică a realismului scolastic, dar aici cu nuanțe personale care îl fac pe Albert imposibil de așezat între susținătorii realismului moderat, cum se afirmă în mod tradițional. Căci dincolo de certitudinea moștenirii filosofice pe care Albert a lăsat-o mai cu seamă școlii germane dominicană și, prin ea, filosofiei germane de mai târziu, dimensiunile precise ale acesteia rămân încă să fie stabilite. S-a putut întrevădea, de exemplu, o posibilă legătură pe linia ontologiei între unul dintre cei mai semnificativi urmași ai lui Albert, Dietrich din Freiberg, și Martin Heidegger, în critica pe care o fac aceștia distincției reale dintre *esse* și *essentia*, cu atât mai mult cu cât „amândoi țin de o familie de gândire comună, cu rădăcini în neoplatonismul Antichității târzii și în cel arab, care trece prin «școala de la Köln» a lui Albert cel Mare, prin Dietrich și Eckhart, prin Jacob Böhme, apoi prin filosofia germană a spiritului”³. Așa cum încearcă să arate comunicarea noastră, e aici un întreg program de cercetare care își așteaptă realizarea și care poate încă să conducă la descoperiri semnificative pentru istoria filosofiei occidentale.

X X X

¹ Alain de Libera: *Albert le Grand et la philosophie*. 251: „La théorie albertinienne de l'intellect est le couronnement de sa philosophie puisqu'elle rassemble, synthétise ou, mieux, focalise la psychologie, l'éthique et la théologie du péripatétisme”.

² Vezi Henryk Anzulewicz: *Entwicklung und Stellung der Intellekttheorie im System des Albertus Magnus*. 165–218.

³ Alexander Baumgarten: *Poziția tratatului Despre fiind și esență* al lui Dietrich din Freiberg în dialogul filosofic cu omonimul său tomist. 219–220.

Bognár Zoltán Levente (g1): *A szabad és zöld társadalom. Marcel Wissenburg politikai filozófiája*

A liberális politikai filozófiai elméleteknek, ideológiának és politikai aktoroknak – kialakulásuktól napjainkig – újabb és újabb bírálói jelennek meg a politikai mezőben. Közös jellemzőjük, hogy egy-egy magasabbrendűnek ítélt cél érdekében kívánják szűkíteni a liberalizmus szempontjából fontos szabadságjogok és politikai intézmények körét. A liberalizmus kritikájának legújabb szempontjait és érveit a zöld mozgalmak radikális irányzatai vetették fel.

Marcel Wissenburg holland filozófus tűzte ki célul, hogy bizonyítsa: a természeti környezet megóvása és a liberális hagyomány korántsem összeférhetetlen. Politikai filozófiai elméletében az ökológiai válság liberális alapértékekkel összhangban álló megoldásának lehetőségét vázolja. Előadásomban ennek elemzésére vállalkozom.

Societatea liberă și verde. Filosofia politică a lui Marcel Wissenburg

De la începuturi și până în zilele noastre, de-alungul dezvoltării teoriilor de filosofie politică, ideologii și actorilor politici liberale, apar noi și noi critici. Caracteristica lor comună este, că în interesul unui scop considerat mai superior aceștia doresc să reducă numărul libertăților și instituțiilor politice importante din punct de vedere liberal. Cele mai noi aspecte și argumente ale criticilor aduse liberalismului sunt exprimate de tendințele radicaliste ale mișcărilor verzi.

Filosoful olandez Marcel Wissenburg și-a stabilit ca și obiectiv demonstrarea faptului că protejarea mediului înconjurător și tradițiile liberale nu sunt deloc incompatibile. În teoria sa schițează posibilitatea soluționării crizei ecologice în consens cu valorile de bază ale liberalismului. În prelegerea mea propun analiza acestora.

Csergő-B. Antal (g6): *Világban-benne-lét és együttlét: Heidegger és Patočka*

Patočka értelmzésében Heidegger a *Lét és idő* egzisztenciális analitikájában két alapvető egzisztenciális dimenziót hanyagol el: a testiséget és az interszubjektivitást. Patočka az élet három mozgásának értelmezésével átalakítja az egzisztenciális analitikát, igazolva, hogy a testiség konstitutív szereppel bír az interszubjektivitás tekintetében.

Faptul-de-a-fi-în-lume și faptul-de-a-fi-laolaltă: Heidegger și Patočka

În interpretare lui Patočka, Heidegger în analitica existențială din *Ființă și timp* neglijează dimensiunea existențială a corporeității și a intersubiectivității. Patočka interpretând viața prin cele trei mișcări existențiale transformă analitica existențială, demonstrând că corporeitatea are rol constitutiv pentru intersubiectivitate.

Dávid István (g2): *Jób 13,24 – a hatalom, a rejtőzködés és a szenvedés nyelve*

Az előadás a bibliai Jób történetét vizsgálva kíván rámutatni azokra a különböző beszédmodokra, amelyben a szenvedés, a hatalom, és a rejtőzködés egy dialógusban egymásnak feszül.

Jov 13,24 - limbajul puterii, ascunzișului și al suferinței

Prezentarea are ca scop sublinierea diferitelor narative în care suferința, puterea și ascunzișul se opun într-un dialog, în *Cartea lui Iov*.

Feketelaki Tibor (g3): *A vidék szelleme és az üresség drámája*

1969-ben jelenik meg először Radomir Konstantinovic *A vidék filozófiája* című könyve, traktátus a provinciális észjárásról és lelkületről valamint arról, hogy miként ered ezekből a nacionalizmus és az erőszak. Az írás megjelenése óta a délszláv háború és az elmúlt évek történései csak növelték jelentőségét, újraolvasásának fontosságát. Előadásomban ennek bemutatására vállalkozom.

Spiritul provinciei și drama vidului

Cartea filosofului Radomir Konstantinovic *Filosofia provinciei* este publicată pentru prima oară în 1969. E un tratat despre gândirea și spiritul provincial și modul în care acest spirit duce spre naționalism și agresiune. Războaiele Iugoslave și evenimentele la care am asistat în ultimii ani, fac oarecum acest text inevitabil. Voi prezenta deci încercarea unei recitiri.

Gergely P. Alpár (g2): *Az asszerció vizsgálata*

A John L. Austin munkássága eredményeként kidolgozott beszédaktuselmélet szétválasztja a konstatív és a performatív megnyilatkozásokat, és a vizsgálódás középpontjába főleg ez utóbbit állítja. Dolgozatomban a két igazságérték valamelyikével jellemezhető leíró megnyilatkozás, az asszerció fogalmát vizsgálom meg és arra a kérdésre keresem a választ, hogy mit is teszünk akkor, amikor megfogalmazunk egy-egy tényleíró kijelentést?

Analiza aserțiunii

Teoria actelor de vorbire, teorie dezvoltată de John L. Austin diferențiază dintre enunțurile constative și cele performative, punând accent mai ales pe analiza celor din urmă. În lucrarea de față voi analiza actul de vorbire a aserțiunii (enunțul descriptiv caracterizat cu cele două valori de adevăr). Totodată încerc să răspund la următoarea întrebare: ce acțiuni realizăm atunci când formulăm o propoziție descriptivă?

Hausmann Cecília (anul III): *Művészet és ipari társadalom*

A XIX. század derekának vívmányai, a kor szociális, technikai, egészségügyi, kulturális változásai arra késztették az alkotókat, elméletírókat és művészetelmélet-írókat, hogy első ízben megkérdőjelezzék világuk otthonosságát. Arnold Gehlen szerint a művészet átveszi az ipari társadalom jellemzőit: ez a huszadik század művészetében az idegenség egyik elsődleges forrása. Előadásomban az ipari társadalom művészetre gyakorolt hatását vizsgálom a XIX. század végétől a huszadik század első évtizedeinek avantgárd mozgalmáig.

Arta și societatea industrială

Progresul tehnic, social și cultural legat de a doua revoluție industrială îi determină peteoreticienii și artiștii din mijlocul secolului al XIX-lea să-și pună întrebări legate despre felul în care se simt familiari sau străini în lumea lor. Arta preia specificitățile societății industrializate, crede teoreticianul artelor Arnold Gehlen, acesta este sursa străinului din arta secolului al XX-lea. Analizez efectul societății industriale exercitat asupra artei sfârșitului secolului al XIX-lea până la mișcările avantgardiste din primele decenii al secolului al XX-lea.

Incze E. Rebeka (anul I): *Racionalitás és nyelviség viszonya az életvilág struktúráin belül*

Az értelem-szerveződés kérdésköre a racionalitás, a nyelv és az életvilág struktúráihoz kapcsolódva olyan filozófiai elméleteknek és fogalmaknak szolgált alapjául, melyek egymást kizáró jellegükben váltak sajátossá.

Jelen dolgozatban egy olyan gondolatmenetet szeretnék vázolni, mely az egymást kizáró terminológiai jelentéstartalmak helyett inkább e fogalmak és elméletek kapcsolódási pontjaira fókuszál. Mindezt egy olyan összefüggési keretben helyeztem el, mely a habermasi kommunikatív cselekvésemélet támpontjaira támaszkodik.

Relația între raționalitate și limbaj în structurile lumii vieții

Problema constituirii de sens în mijlocul structurilor lumii vieții și a limbii se prezintă în cadrul unor concepte și teorii filosofice contradictorii care se exclud reciproc.

În lucrarea mea doresc să schițez un asemenea mod de abordare ce concentrază, în loc de conținuturile semantice exclusiviste, asupra punctelor de legătură ale acestor concepte și teorii. Demersul meu se încadrează în contextul teoriei acțiunii comunicative a lui J. Habermas.

Incze Éva (g2): *A testi tapasztalat relevanciája az épületek megértésében*

Az esztétikai tapasztalatnak a test irányába történő kiterjesztése Richard Shusterman *szómaesztétikájában* jelenik meg, mely a klasszikus pragmatizmus hagyományait a kontinentális filozófia fenomenológiai és hermeneutikai orientációjával kapcsolja össze. Shusterman szerint az olvasás és a megértés nem mindig interpretáció, és az interpretáció nem mindig nyelvi, ezért a Gadamerre alapozó hermeneutikai univerzalizmus korrekcióra szorul. A test közvetlen jelenléte egyúttal a megértés módján való jelenlét is, a szomatikus prezenciának, mint a közvetlen megértés nem nyelvi módjának elismerése biztosítja a hermeneutika univerzális jellegének megőrzését.

A dolgozat Schusterman pragmatista esztétikájának építészeti relevanciáját tárgyalja a következő kérdések mentén: milyen szerepe van a testnek és a tértapasztalatnak az épületek megértésében? Hogyan különíthető el a hétköznapi épülettapasztalat a művészet tapasztalatától? A test mint központi médium elfogadásával hogyan jöhet létre a testi közvetlenségben a kritikai tudatosság, a reflexió?

Relevanța experienței corpului în înțelegerea arhitecturii

Extinderea experienței estetice față de corp apare în estetica lui Richard Shusterman, care leagă tradițiile pragmatismului clasice cu orientările filosofiei continentale, fenomenologia și hermeneutica. Potrivit lui Schusterman citirea și înțelegerea nu întotdeauna au nevoie de interpretare, iar interpretarea nu este întotdeauna limbă, astfel încât universalismul hermeneuticii fundată de Gadamer necesită corecție. Prezența corpului înseamnă o prezență într-un mod de înțelegere, și prin recunoașterea prezenței somatice ca un mod de înțelegere non-lingvistică este asigurat caracterul universal al filosofiei hermeneutice.

Lucrarea discută relevanța esteticii pragmatice în înțelegerea arhitecturii, pornind de la întrebările următoare: care este rolul corpului și rolul experienței spațiale în înțelegerea clădirilor? Cum se poate diferenția experiența cotidiană a clădirilor de experiența artei? Prin acceptarea corpului ca mediul înțelegerii, în prezența corporală directă cum este posibil conștientizarea critică, reflecție?

Karácsonyi Zsolt (anul II): *Teátrális jelenlét és medialitás*

A televiziós műsorokban a jelenlét, sajátos, megkettőződő formát ölt magára, a helyszíni jelenlétet meghatározza a sugárzott jelenvalóság ténye is. A befogadó számára pedig egyértelművé válik, hogy egy olyan spektákulum nézőjeként tekinthet magára, amely önmagát nem függetlenítheti az előre megkonstruált, a forgatás helyszínén is jelenlevő ideális nézőtől.

Prezență teatrală și medialitate

În emisiunile de televiziune prezența ajunge la o formă specifică, dublată. Prezența din momentul de față este stabilit de prezența mediatizată. Pentru cel care privește va fii de la sine înțeleasă faptul, că este nevoit să se privească pe sine ca pe un spectator, care nu are posibilitatea de a se elibera de construcția spectatorului ideal prezent în spațiul emisiunii.

Kótai Levente Csaba (anul III): *Globalizáció és történelemszemlélet*

A civilizáció és a kultúra határvonala a történelem tudatosításának kérdése is egyben. Spengler két történelemszemléleti lehetőséget lát érvényesnek. Az egyik szerint csak egy mozzanat vagyunk egy életfolyamnak, a másik szerint egy önmagába hajló lezárt egésznek vagyunk részei. Ebben a történelemszemléletben vizsgálható az is, hogy nyugati kultúra alkonyának mi a szerepe és a globalizáció folyamatában.

Globalizarea și abordarea istorică

Diferența între civilizație și cultură este problema modulului de conștientizarea a istoriei. Spengler evidențiază două concepte posibile ale istoriei. După primul, omul este dar un impus în demersul universului. După al doilea concept facem parte dintr-o structură autoreflexivă și statică. În acest concept istoric se încadrează legătura între criza occidentului și procesul globalizării.

Molnár Péter (anul II): *A város-utópia szerepe a szituacionista gondolkodásban*

A Szituacionalista Internacionálé kiáltványaiában gyakran fogalmazódik meg az „egységes városrendezés” (*urbanism unitaire*) igénye. Eszerint a városrendezési koncepció szerint a jövőben olyan városokat kell létrehozni, amelynek színterei nem elidegenítik az embert a környezetétől, hanem azt mozdítják elő, hogy kreatív és szenvedélyes viszonyt alakítson ki vele. Ilyen lenne például a keletről nyugat fele vándoroló város, amely miközben nyugaton épül, keleten felszámolja önmagát, folyamatosan átadva a teret a természetnek. E kétségtelenül utópikus elképzelések ismét felvetik annak a kérdését, mi lehet az utópia funkciója a jövőről való gondolkodásban. Mannheim Károly szerint az utópiák, bár maguk is a hamis tudat, a „lét-transzcendes” képzelet termékei, bizonyos mértékben képesek alakító módon hatni a történelmi-társadalmi létre. A szituacionisták utópista városképének elemzéséből ezért azt olvashatjuk ki, mi az a társadalmi hiányosság, ami létrehozta őket, és feltehetjük

a kérdést, hogy mennyire hiteles az a hídépítési kísérlet, amelyet ez az utópia a jelen és a jövő között épít fel.

Rolul oraşului utopic în gândirea situaţionistă

În documentele Internaţionalei Situaţioniste întâlnim frecvent conceptul urbanismului unitar (*urbanism unitaire*). Conform acestuia, spaţiile oraşelor contemporane ar trebui să fie regândite în așa fel, încât ele să nu mai fie spaţii ale înstrăinării, ci locuri care fac posibil, ca omul să aibă parte de o viaţă creativă și pasională. Așa este gândit oraşul care s-ar afla într-o constantă mişcare, fiind în permanentă construcţie în partea de vest, totodată într-o autodizolvare în parte de est, redând în așa fel spaţiul urban naturii. Aceste idei cu siguranţă utopice pot deschide din nou discuţia despre funcţia utopiilor în ceea ce priveşte încercările prezentului de a imagina viitorul. La Karl Mannheim de exemplu utopiile au capacitatea de a transforma realitatea socio-istorică, chiar în ciuda faptului că ele sunt produse ale unei conştiinţe false, care se înşeală pe sine. De aceea din analiza conceptului utopic al oraşului avem posibilitatea de a constata care este acel context social, care a produs acest concept, și ne putem întreba, cât de credibil este acest experiment care e menit să creeze o legătură între prezent și viitor.

Péter János (anul III): *Gyakorlóművészet és életgyakorlatok filozófiai kérdései a harcművészetekben*

A Távols-Kelet és Nyugat közötti interkulturális kommunikáció vizsgálata esetében a harcművészeteknél találkozási pontokat ismerhetünk fel a sportok világával. Ezek között a találkozási pontok között megvizsgálhatjuk azokat a filozófiai vonatkozásokat, amelyek általánosságban jelentkezők, viszont megvizsgálhatjuk a gyakorlás jelentőségét, ami az életgyakorlatok révén vezet el lényeges összefüggések felismeréséhez.

Intrebările filosofice ale artei practicii și practicii de viață în artele marțiale

În cazul analizei comunicației interculturale dintre Extremul Orient și Occident putem observa puncte comune cu lumea sporturilor. Între aceste puncte putem observa punctele generale, însă putem observa și importanța practicii în sensul practicii de viață, prin care se evidențiază legături mai profunde.

Petki Pál (anul III): *A jelenvalólét időbelisége mint a létben-szituáltság konstitutívuma. Gondolatok a fundamentálonológiai értett időbeliségről*

A hagyományos időfelfogás az időt kétszeresen is külső/transzcendens egzisztencialitásként gondolja el: egyrészt az ember, másrészt saját struktúramozzanatai vonatkozásában. Ezzel szemben Heidegger fundamentálonológiai időkonceptiója az időbeliséget mindkét vonatkozásban immanens egzisztencialitásként értelmezi.

Ez a dolgozat annak kimutatására vállalkozik, hogy a fundamentálonológiai értett időbeliség lényegileg az ember mint *jelenvalólét* létben-szituáltságának modalitására vonatkozik, amelynek horizontjából tekintve az időbeliség hagyományos fogalma, és ezzel összefüggésben a múlt, jelen és jövő fogalmának klasszikus jelentése alapvetően ártelmeződik.

Temporalitatea Dasein-ului. Considerații asupra sensului temporalității în ontologia fundamentală heideggeriană

În accepțiunea tradițională a temporalității, timpul este interpretat din prisma unei duble transcendentalități: relativ la existența umană, și relativ la momentele sale structurale, deopotrivă.

Această lucrare își propune evidențierea faptului că sensul heideggerian al temporalității consideră timpul drept o caracteristică a modului de situare a omului în lume, iar din prisma acestui orizont hermeneutic conceptul clasic de temporalitate, respectiv termenii de trecut, prezent și viitor capătă sensuri esențialmente modificate.

Rác Norbert Zsolt (anul I): *Hegeli elemek Heinrich Lang svájci teológus dogmatikájában*

A hegelii filozófia hatása a 19. századi vallási gondolkodásra meghatározónak bizonyult. Az elsősorban német nyelvterületen, protestáns közösségekben megnyilvánuló bölcséleti hatás különböző ágakra, iskolákra oszlott a tárgyalt század második felében. E mostani előadás célja a svájci,

„radikális” hegelianusokhoz tartozó Heinrich Lang zürichi református lelkész által írt, és 1876-ban, Budapesten magyarul is megjelent *Keresztény Dogmatika* című munka filozófiai témáinak beazonosítása és rövid elemzése. A választás elsősorban azért esett a nevezett személy művére, mivel a kutatásom – a késő felvilágosodás és a német idealizmus hatása az magyar unitarizmusra – mostani fázisában úgy tűnik, ez a könyv igen fontos volt a korszak teológiai gondolkodása szempontjából, s maradandó nyomot hagyott a magyar unitarizmus vallási gondolkodásán.

Elemente hegeliane în Dogmatica teologului elvețian Heinrich Lang

Filosofia hegeliană a avut un efect foarte important asupra gândirii religioase a secolului al XIX-lea. Această filosofie și-a produs efectul în special pe teritoriul german în cadrul diferitelor grupări protestante, scindându-se în mai multe forme și școli de gândire în a doua parte a secolului mai sus numit. Scopul acestei prelegeri este prezentarea temelor filosofice din lucrarea teologului elvețian Heinrich Lang, intitulată „Dogmatică Creștină” tradusă în limba maghiară în 1876, și tipărită la Budapesta. Am ales acest volum pentru că se pare că lucrarea mai sus numită a avut un impact puternic și nepieritor efect asupra dezvoltării teologiei unitariene.

Rusu Rowenna (g2): *Szellem a gépben?*

Gilbert Ryle angol filozófus 1949-ben megjelent *A szellem fogalma* című művében élesen bírálja René Descartes közismert dualista felfogását, amely különválasztja a szellemet és az anyagot. Descartes szerint testünket egy nem-anyagi, halhatatlan, kísértetszerű lélek irányítja. Ezzel szemben Ryle úgy véli, hogy a test–lélek dualizmus problémájára a megoldás ennél sokkal egyszerűbb: ki kell űzni a „gépben” lakozó szellemet.

Fantoma din mașină

Filosoful britanic Gilbert Ryle în opera sa publicată în anul 1949 cu titlul „The Concept of Mind” critică dualismul cartezian a lui Descartes, care desparte materia de spirit. În timp ce Descartes crede, că materia (corpul uman) este controlat de un spirit nemuritor, asemănător unei fantome, Ryle găsește o metodă mai „ușoară” pentru rezolvarea problemelor dualistice gen „materie–spirit”: trebuie alungată neapărat „fantomă din mașină”.

Szabó Tamás (g1): *Magyar-román államközi viszony és az erdélyi magyarság 1989 után. Néhány megjegyzés a szakirodalom áttekintése után*

Előadásomban azokat az értelmezési kereteket és fogalmi apparátust ismertetem, amelyek segítenek értelmezni az 1898 utáni államközi viszonyokat és az erdélyi magyarság kapcsolatrendszerét. A témára vonatkozó szakirodalom alapján megállapítható, hogy a rendszerváltás első éveiben uralkodó volt a két állam viszonyára vonatkozó konfliktus diskurzus, melyet a bel- és a külpolitika terén bekövetkező változásoknak betudhatóan az együttműködés váltott fel, mind a két állam, mind pedig a többség–kisebbség viszonyában.

Relațiile româno-maghiare și maghiarii din Transilvania. Câteva comentarii după revizuirea literaturii de specialitate

Această prezentare este o încercare de a explora și de a interpreta conceptele și ideile relațiilor bilaterale româno-maghiare, respectiv relațiile maghiarilor din Transilvania după 1989. Pe baza literaturii de specialitate putem constata că primii ani ai regimului după 1989 și discursul dominant cu privire la relațiile bilaterale au fost pline de conflict. Datorita numeroaselor schimbări pe plan intern și regional/internațional, relațiile dintre cele două țări, respectiv relațiile dintre majoritate–minoritate s-au schimbat în relații de cooperare.

Vincze Csilla (anul II): *Az értelemmegvalósulás és az időhorizontok*

Az élet értelmét kutatva nem kerülhetjük meg az időbeliség kérdését. A nagy időstruktúrák, mint a múlt, jelen és jövő egyaránt megjelennek Martin Heideggernél és Viktor Fanklnál. A konferencián ezeket az elméleteket szeretném összehasonlítani a hasonlóságok és különbségek kiemelésével párhuzamba állítva az existenciáfilozófiát és az egzisztenciaanalízist. Az értelemmegvalósulás és az időhorizontok közötti viszony feltárása után amellet érvelek, hogy az ember, ha valamilyen okból

elveszít az idő tudatosításának képességét, ha időérzéke megszűnik, arra is alkalmatlanná válhat, hogy életében értelmet találjon.

Realizarea rațiunii și problematica timpului

Căutând sensul vieții nu putem ocolii problematica timpului. Structurile temporale în cele trei dimensiuni ale sale: „Viitor”, „Prezent” și „Trecut” apare și în opera lui Martin Heidegger și la Viktor Frankl. La conferință vreau să fac analiza între cele două concepții, între filosofii existențiale și analiza existențială în paralel, subliniind asemănările și deosebirile. Explicarea problematicii legate de timp oferă mijloacele de examinare a sensului existenței. Voi argumenta faptul că omul pierde capacitatea pentru îndeplinirea rațiunii și pentru crearea valorilor, dacă pierde simțul timpului.

Virginás Péter (anul III): *Affektus, tapasztalat és kollektivitás*

A fenomenológiai összpontosításban az önmagaság vagy szelférzet individualizált és afölötti, kollektív szubjektívításokhoz kapcsolt, hiszen más emberi és nem emberi testek tapasztalatai kísérik. Az affektus-elmélet paradigmájában bevett fogalmakként az *érzet(ek)*, az *eseményyszerűség*, a *valamivé válás* emberi és nem-emberi összetevők együttesét konfigurálják, ahol az affektus intenzitásának mértéke szerint magához vonz, kiragad, és ilyen módon generál hozzátartozást az eseményhez, párhuzamosan a valamivé válással, átalakulással vagy változással. A hozzátartozás még csak nem/nem is csak testi, hanem az esemény relationalitásában, azaz résztvevő elemek kapcsolatán kívül egyedi megnyílás az eseményen túlra. A kollektivitás, amennyiben egyetlen uralkodó tendencia feltörése, kizárás: elemeinek egysége csak virtuálisan, a pluralitás fényében lehetséges.

Afect, experiență și colectivitate

În cadrul concentrării fenomenologice subiectivitatea individualizată legată de conceptul de sine sau de senzația de self este dublată de experiența altor corpuri umane și neumane, implicând astfel și subiectivități supraindividuale, colective. Conceptele aparținând teoriei afectului ca senzația (‘sensation’), evenimentul (‘event’), devenirea (‘becoming’) configurează formațiuni având componente umane și neumane, care sunt atrase, sau smulse de afect în funcție de intensitatea acestuia. Astfel se primează aparținerea (‘belonging’) de eveniment, în paralel cu deveniri și/sau transformări. Această aparținere este concepută nu ca fiind doar una corporală, ci se conturează în afara relațiilor între elementele participante, adică în miezul relaționalității evenimentului – ca o deschidere unică dincolo de aceasta din urmă. Colectivitatea, în cazul în care ea este înțeleasă ca afirmarea unei tendințe dominante, constituie excluziune: unitatea elementelor poate fi concepută doar în mod virtual, în lumina pluralității.